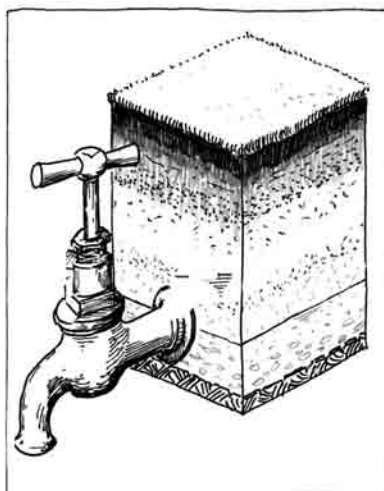

7. OMEZOVÁNÍ NEPŘÍZIVÝCH ÚČINKŮ ODVODŇOVACÍCH STAVEB

Odvodňování ploch je nezbytným průvodním jevem zemědělského hospodaření. Nelze však opomíjet jeho nepříznivé dopady na krajinu a zvláště na její vodní režim, a to především:

- zmenšení zásoby v nejmělkším horizontu podzemní vody;
- zrychlení pohybu zasáklé vody do místa přechodu v povrchový odtok, a tím slabší využití čisticí kapacity porézního zeminového prostředí;
- intenzivní vyplachování zejm. dusíku do drenážních vod;
- likvidace vlásečnicových koryt, zamokřených míst a na ně vázaných stanovišť rostlin a živočichů.

Někdy udržuje fungující odvodnění zasakovací schopnost půdního povrchu, a tím přispívá k tlumení povrchových odtoků. Ovšem tato funkce – na obhajobu odvodňovacích zařízení často uváděná - se neuplatňuje obecně, nýbrž pouze speciálně. Lze o ní hovořit jen v situacích, kdy by možností vsaku limitovala zaplněnost půdního profilu vodou. (Za obecnou lze naopak pokládat situaci, kdy srážková voda odtéká povrchově nikoliv proto, že by byl půdní profil souvisle zaplněn vodou, nýbrž proto, že povrch vzhledem ke sklonitosti a ke své infiltrační kapacitě nestačí vodu zasakovat.)

Naproti tomu obecně a dlouhodobě působí existence odvodnění nepříznivě na zásoby mělké podzemní vody v půdním prostředí. Pokud si velmi zjednodušeně představíme porézní půdní prostředí jako nádobu, zadržující vodu, pak drenáž lze přirovnat k otvorům v bocích této nádoby. Drenáž snižuje průměrnou hladinu podzemní vody v půdním prostředí a představuje ztracenou dlouhodobou zásobu podzemní vody.

Potřeba revitalizace odvodněných území vychází též z toho, že mnohá odvodnění byla provedena nevhodně a nadbytečně. Mnohá nebyla ani z hlediska technického i hospodářského úspěšná. Četné plochy byly odvodněny, a tím poškozeny z hlediska přírody, krajiny a přirozeného vodního režimu, ale přiměřené hospodářské efekty to stejně nepřineslo.

Z těchto důvodů se v oboru revitalizací vodního prostředí vyskytuje úloha řešení nevhodně odvodněných pozemků a odvodňovacích soustav. Nejedná se o systematické rušení jakýchkoliv odvodňovacích zařízení, nýbrž v první řadě o řešení případů, kdy nevhodně provedené odvodnění výrazně poškozuje přirozené funkce území, a přitom ani neumožňuje jeho efektivní využití.

Prvním stupněm je nahrazení drenážních hlavnků otevřenými koryty nebo kaskádami tůní. Druhým, vyšším stupněm je eliminace plošného odvodnění, tedy i melioračního detailu.

Nahrazení drenážních hlavnků otevřenými koryty

může být součástí revitalizace nivy a soustavy vlásečnicových přítoků. Meliorační detaily, případně části hlavnků, zůstávají v tomto případě zachovány. Zachovávané části drenáží se otvírají do nově vytvářených revitalizačních koryt, do boku nivy nebo volně do terénu v místech, kde není na závalu zamokření. Vlásečnicové postranní přítoky se obnovují v podobě tzv. drah soustředěného odtoku, stabilizovaných hlavně zatravněním a dřevinami.

Rušené části odvodnění lze vykopat nebo pouze zneškodnit. Vykopání odstraňuje riziko, že by hlavník nadále působil jako drén a strhával vodu z nového koryta. Je však pracné a při hlubším uložení může

způsobit potíže - navozuje obtížnou úlohu „revitalizace příliš zahloubeného koryta“. Proto je mnohdy vhodnější rušený hlavník jenom vyřadit z provozu - po určitých vzdálenostech přerušit výkopy a **zatamponovat** třeba pytlí, naplněnými jílem nebo hustou betonovou směsí.

Eliminace plošného odvodnění

Tato úloha může vyvstat v místech, kde je třeba omezit nepříznivé vlivy plošného odvodnění. Například v citlivých částech vodárenských povodí, kde od revitalizací očekáváme mimo jiné i zmírnění odtoků drenážních vod, nadměrně obohacených dusíkem.

Zatím jsou u nás praktické zkušenosti s touto činností pouze útržkovité, od další praxe lze v této oblasti očekávat cenná poučení. Systematické vykopávání drenážního detailu je nepřiměřeně nákladné a zpravidla zbytečné. Pak zůstává možnost **přerušování drénů soustavou příčně vedených výkopů**, jejichž zásyp se následně v místech přerušovaných drénů hutní. Pokud se chceme vyhnout soustředěnému zamokření některých míst plochy, vzdálenost mezi přerušovacími výkopy by měla být taková, aby v zachovaných úsecích drenážního potrubí mezi nimi nevznikal tlakový sloupec vody, který by mohl dostupovat k povrchu.